

ХУЛОСАИ

чаласаи муштараки кафедраҳои назария ва таърихи давлат ва ҳуқук,
ҳуқуқи инсон ва ҳукуқшиносии муқоисавӣ, ҳуқуқи конститутсионии
факултети ҳукуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

оид ба мубрамият ва аҳаммияти таҳқиқоти диссертационии Раҷабзода Сорбон Абдусалом дар мавзуи «Ташаккул ва инкишофи институти товони зарар аз ҷиноят дар Тоҷикистон», ки барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳукуқшиносӣ аз руи ихтисоси 12.00.01. - Назария ва таърихи ҳуқук ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқук ва давлат (ilmҳои ҳукуқшиносӣ), пешниҳод шудааст.

Мавзуи таҳқиқоти диссертационии Раҷабзода Сорбон Абдусалом - «Ташаккул ва инкишофи институти товони зарар аз ҷиноят дар Тоҷикистон» дар кафедраи ҳуқуқи инсон ва ҳукуқшиносии муқоисавии факултети ҳукуқшиносӣ мухокима гардида, дар асоси суратмаҷлиси № 1/1 аз 16-уми сентябри соли 2022 ба ҳимоя тавсия дода шудааст.

Раҷабзода Сорбон Абдусалом соли 2015 шуъбаи рӯзонаи факултети ҳукуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро бо ихтисоси ҳукуқшинос хатм намудааст.

Раҷабзода Сорбон Абдусалом дар давраи омода намудани диссертасия ҳамчун унвонҷӯи кафедраи ҳуқуқи инсон ва ҳукуқшиносии муқоисавии факултети ҳукуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба ҳисоб мерафт.

Шаҳодатнома дар бораи супоридани имтиҳонҳои номзадӣ соли 2022 аз ҷониби Доңишгоҳи миллии Тоҷикистон дода шудааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ ба талаботи манзурнамудаи банди 17-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ гардидааст, мутобиқ мебошад.

Роҳбари илмӣ – Азиззода Убайдулло Абдулло, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор.

Мубрам будани мавзуи таҳқикоти диссертационӣ. Ҳукуқу манфиатҳои ҷабрдидаро қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар сатҳи конститутсионӣ ҳифз карда, ҷуброни зарари ба ҷабрдида расонидашударо кафолат додааст. Кафолати конститутсионӣ аз он шаҳодат медиҳад, ки ҳифзи ҳуқуқҳои ҷабрдида ва барқарор намудани зарари расонидашуда ҳамеша зери таваҷҷӯхи ҳукумати кишвар қарор дорад ва дар масири иҷрои ин вазифаи ниҳоят муҳим лозим аст, ки механизмҳои самараноки товони зарари бо кирдори ҷиноятӣ расонидашуда коркард карда шаванд, зоро аз ҳалли масъалаи мазкур то қадом дараҷа ҳифз гардидани ҳукуқу озодиҳои шаҳрвандон ва эътиими онҳо ба давлату мақомотҳои қудратии он вобастагии ногусастаний дорад. Дар бобати кафолатҳои ҳифзи ҳукуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд Асосгузори сулху ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон чунин баён доштанд: «Дар сатҳи Конституция инсон ва ҳукуқу озодиҳои ӯ ҳамчун арзиши оли эътироф шудааст, ки мавҷудияти ин меъёр баёнгари амалан ба ҷомеаи мутамаддини муосир пайвастани Тоҷикистон мебошад ва дар айни замон шаҳодати он аст, ки кишвари мо дар бунёди ҷомеаи демократӣ ва давлати иҷтимоӣ пойдевори устувор ва заминаи боэътиимод гузашта истодааст».

Вазифаи асосии давлати иҷтимоӣ, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон мақсади расидан ба онро дорад, ин фароҳам овардани шароити зиндагии арзанда ва инкишофи озодона барои ҳар як сокини худ мебошад.

Шаҳрвандон бояд бовар дошта бошанд, ки ҳангоми зарар дидан аз кирдорҳои чиноятӣ ва муроҷиати онҳо ба мақомоти даҳлдор, пеш аз ҳама, талаботи онҳо ҷиҳати ҷуброн намудани зарари ба онҳо расонидашуда, тибқи тартиби бо қонунгузорӣ муқарраршуда одилона ҳаллу фасл карда мешавад.

Дар замони муосир диққати ҷомеаи шаҳрвандӣ ва давлатҳои бунёдашон демократӣ пайваста ба коркард ва пайдо намудани роҳу усулҳои нави ҳифзи ҳуқуқҳои ҷабрдиагони кирдорҳои чиноятӣ ва таъмини ҷуброни зарари ба онҳо расонидашуда равона шудааст. Ҷумҳурии Тоҷикистон низ ба ин раванди умумиҷаҳонӣ ҳамроҳ буда, баҳри расидан ба мақсадҳои гузошташуда аҳамияти хоса дода, мунтазам саъю талошҳои ҷадидро роҳандозӣ менамояд. Аз ҷумла, Консепсияи сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2028, ки бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 6-уми феврали соли 2018 тасдиқ шудааст, ҳалли масъалаҳои марбут ба устувор намудани мақоми ҷабрдидаи кирдори чиноятӣ дар масири мурофиаи чиноятӣ ва коркарди роҳҳои бештари ҷуброни зарари ба ӯ расонидашударо ба миён гузоштааст. Дар ин робита ҳақ бар ҷониби Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалий Раҳмон мебошад, ки чунин зикр намудаанд: «Кишвари мо роҳи эъмори ҷомеаи ҳуқуқбунёдро интихоб намудааст, ки яке аз ғояҳои асосии он таъмини волоияти қонун ва ҳифзи ҳуқуку озодиҳои инсон ва шаҳрванд мебошад».

Омузиш ва таҳқиқоти ташаккул ва инкишофи институти товони зарар аз чиноят дар марҳилаҳои гуногуни таърихи давлат ва ҳуқуқи ҳалқи тоҷик замина фароҳам меорад, то ҷанбаҳои норавшан ва мураккаби мавзуъ дар низоми ҳуқуқии миллӣ дар равандҳои гуногуни таърихӣ таҳқиқ ва омузиш шуда, таҷрибаи мусбии он дар амалия ва қонунгузории замони муосири Тоҷикистон истифода шаванд, зоро дар раванди ҷаҳонишавӣ барои пешниҳод намудани механизми миллии

дилҳоҳ падида лозим аст, ки дикқати аввал ба таъриҳ, фарҳанг ва дастоварҳои миллӣ дода шавад.

Таҳқиқоти диссертационӣ давраҳои таърихии рушд ва ташаккули институти товони зарар аз чиноят дар низомҳои ҳуқуки зардуштӣ, ҳуқуки мусулмонӣ, замони амали ҳуқуки мусулмонӣ дар робита бо низомҳои дигари ҳуқуқию одатӣ, ҳуқуки шӯравӣ ва ҳуқуки замони Истиқолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бар мегирад.

Аз ин рӯ, таҳқиқ ва омузиши мавзуъ такозо менамояд, ки як механизми муосири ба талаботи ҷомеаи зудинкишофёбанд ҷавобгуи товони зарари аз чиноят расонидашуда дар сатҳи назариявию амалӣ коркард ва пешниҳод карда шавад.

Ҳамин тарик, мубрамияти таҳқиқоти диссертациониро омузишу таҳқиқи илмии мавзуъ аз лиҳози назариявӣ-ҳуқуқӣ ва амалӣ-ҳуқуқӣ ташкил намуда, дар шароити имрӯза барои ҳалли масъалаҳои мухимми рушди ҷомеаи муосири Тоҷикистон мувоғиқ буда, он барои илми ҳуқуқшиносии ватанӣ ва амалияи судӣ аҳамият дорад.

Навғонии илмии таҳқиқоти диссертационӣ дар мақсаду вазифаҳои таҳқиқот, омузиши таҷрибаи ҳуқуқэҷодкунӣ ва ҳуқуктатбиксозии гузаштаи ҳалқи тоҷик, таҳқиқи ҷараёни меросият дар инкишофи ҳуқуки Тоҷикистон ва истифодаи он дар замони муосир, такмили қонунгузории кишвар, ташкили механизми муосири товони зарар аз чиноят ифода мейбад. Навғонии таҳқиқоти мазкур ҳамзамон дар он ифода мейбад, ки аввалин таҳқиқоти комплексӣ оид ба товони зарар аз чиноят бо назардошти низомҳои таъриҳӣ-ҳуқуқӣ ва низоми ҳуқуқии муосири Тоҷикистон ба ҳисоб меравад.

Диссертант мақсади таҳқиқоти диссертациониро омузишу таҳқиқи масъалаҳои назариявию амалии ташаккул ва инкишофи институти товони зарар аз чиноят дар Тоҷикистон ва дар натиҷаи он коркард ва пешниҳод намудани механизми товони зарар аз чиноят, роҳҳои ҳалли мушкилиҳои ин падида ва дар ин замина пешниҳод гардидани таклифҳо ба қонунгузорӣ ва таҷрибаи миллӣ ҷиҳати боз ҳам беҳтар гардонидани

фаъолияти мақомоти даҳлдори давлатӣ дар самти ҷуброни зарари бо кирдори чиноятӣ расонидашуда маънидод менамояд. Барои расидан ба мақсадҳои таҳқиқоти диссертационӣ **вазифаҳои зерин** гузошта шудааст:

- омузишу таҳқиқи мағҳум, намудҳо ва функцияҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ ва дар ин замина муайян кардани товони зарар ҳамчун функцияи ҷавобгарии ҳуқуқӣ;
- дар асоси таҳқиқот муайян намудани мавқеи товони зарар аз чиноят дар низоми муносибатҳои ҳуқуқӣ;
- таҳлили падидай товони зарар аз чиноят дар низомҳои ҳуқуқии зардуштӣ, мусулмонӣ, замони амали ҳуқуки мусулмонӣ дар робита бо низомҳои дигари ҳуқуқию одатӣ ва ҳуқуки шуравӣ;
- омузиши институти товони зарар аз чиноят дар даврони Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- дар асоси таҳқиқот муайян намудани дурнамои инкишофи институти товони зарар аз чиноят дар Тоҷикистони мусир.

Хулосаҳо ва нуктаҳои илмии дар диссертатсия матраҳгардида бо истифода аз ақидаҳо ва мағҳумҳои пазируфташудаи илмӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқии миллӣ ва байналмилалӣ, инчунин таҷрибаи судии кишвар дар самти товони зарар аз чиноят, исбот карда шудаанд. Натиҷаҳои илмии таҳқиқоти диссертационӣ аз сатҳи навгонии таҳқиқоти диссертационӣ дарак медиҳанд. Таҳқиқоти диссертационӣ кори илмии анҷомёфта буда, дар он вазифаҳои гузошташуда пурра ҳалли ҳудро ёфтаанд.

Доир ба мавзӯъ ва моҳияти диссертатсия унвонҷу 13 мақолаи илмӣ аз ҷумла 7 адади онҳо дар мачаллаҳои тақризшавандай тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестационии назди Президенти ҶТ ба табъ расонида шудааст.

Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертационӣ дар конференсияҳои зерин дар шакли маъруза пешниҳод шудаанд: дар конференсияи байналмилалии илмию амалӣ бахшида ба таҷлили рӯзи қабули Эъломияи умумии ҳуқуки инсон дар мавзуи «Танзими ҳуқуқии товони

зараре, ки дар натиҷаи содир шудани чиноят расонида шудааст» (Душанбе, соли 2019); конференсияи ҷумҳуриявии илмию назариявии ҳайати устодону кормандони ДМТ бахшида ба «Солҳои рушди деҳот, сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ (солҳои 2019–2021)» ва «400–солагии Миробид Сайидои Насафӣ» дар мавзуи «Ҷавобгарии ҳуқуқии позитивӣ (мусбӣ, перспективӣ)» (Душанбе, соли 2019); конференсияи ҷумҳуриявии илмию амалии «Масъалаҳои назариявии амалисозии ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» дар мавзуи «Сиёсати ҳуқуқӣ–чиноии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти товони зарар аз чиноят расонидашуда» (Душанбе, соли 2020); конференсияи ҷумҳуриявии илмию амалии «Ҳуқуқи инсон дар раванди ҷаҳонишавӣ» дар мавзуи «Товони зарар аз чиноят дар замони давлатдории Сомониён» (Душанбе, соли 2021); конференсияи байналмилалии илмӣ – амалӣ бахшида ба Рӯзи ҳуқуқи инсон ва Рӯзи байналмилалии муқовимат бо коррупсия дар мавзуи «Инкишофи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти хифзи ҳуқуқу озодихои шахсони аз чиноят заرارдида дар замони соҳибиستиклолии давлатӣ» (Душанбе, соли 2021); конференсияи ҷумҳуриявии илмию назариявӣ бахшида ба рӯзи ҳуқуқи инсон «Ҳуқуқи инсон дар раванди ҷаҳонишавӣ» дар мавзуи «Товони зарар аз чиноят дар замони давлатдории Сомониён» (Душанбе, соли 2021) ва конференсияи ҷумҳуриявии илмию амалӣ вобаста ба «Асосҳои таҳқими истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити таҳдидҳо ва ҳатарҳои иттилоотӣ» дар мавзуи «Асосҳои таснифи функсияҳои ҷавобгарии ҳуқуқӣ» (Душанбе, соли 2022).

Саҳми шахсии муаллифи рисолаи илмӣ бо сатҳи навғонии илмии диссертационӣ, нуктаҳои илмӣ ва пешниҳоду тавсияҳои амалие, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд, мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ-амалӣ тасдиқ мегарданд. Инчунин, тарзи навишт, масъалагузорӣ ва услуби таҳқиқоти илмӣ саҳми шахсии муаллифи диссертацияро нишон медиҳад.

Мавзуъ ва мазмуни таҳқиқот ба шиносномаи ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ

ва давлат, ки бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми сентябрь соли 2021, таҳти № 7 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Таҳқиқоти диссертатсионии Раҷабзода Сорбон Абдусалом дар мавзуи «Ташаккул ва инкишофи институти товони зарар дар Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) ба талаботи бандҳои 31, 33-35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳуқумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ гардидааст, ҷавобгу буда, аз тарафи муаллиф мустақилона таълиф гардида, дорои ягонагии дохилӣ, натиҷа ва нуқтаҳои нави илмӣ мебошад ва саҳми шахсии муаллифро дар соҳаи илм нишон медиҳад.

Қарор карда шуд:

1. Диссертатсиияи Раҷабзода Сорбон Абдусалом дар мавзуи «Ташаккул ва инкишофи институти товони зарар аз ҷиноят дар Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат (илмҳои ҳуқуқшиносӣ), таҳқиқоти илмӣ-соҳавӣ ба ҳисоб рафта, ба талаботи пешбинигардидаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгу мебошад.

2. Диссертатсиияи Раҷабзода Сорбон Абдусалом дар мавзуи «Ташаккул ва инкишофи институти товони зарар аз ҷиноят дар Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.01 – Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат (илмҳои ҳуқуқшиносӣ), ба Шурои диссертатсионии 6D.КОА-018 тавсия карда шавад.

Хулоса дар маҷлиси муштараки кафедраҳои назария ва таърихи давлат ва ҳукуқ; ҳукуки инсон ва ҳукуқшиносии муқоисавӣ; ҳукуқи конститутсионии факултети ҳукуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қабул карда шуд. Дар маҷлис иштирок доштанд: 15 нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» - 15 нафар, «зид» - 0 нафар, «бетараф» - 0 нафар, кафедраҳои назария ва таърихи давлат ва ҳукуқ; ҳукуқи инсон ва ҳукуқшиносии муқоисавӣ; ҳукуқи конститутсионии факултети ҳукуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (таъйиноти декани факултети ҳукуқшиносии ДМТ аз 8-уми октябрини соли 2022, таҳти № 107/1) аз 19-уми октябрини соли 2022.

/ Раиси маҷлиси муштарак:

номзади илмҳои ҳукуқшиносӣ, дотсент

Курбонализода Н.Ш.

Котиби маҷлиси муштарак:

номзади илмҳои ҳукуқшиносӣ

Наимов Б.Ғ.

Муқарризи №1:

номзади илмҳои ҳукуқшиносӣ,

Шарифзода С.Ш.

Сардори шуъбаи назорати сифати

таҳсилоти ДМТ

Муқарризи №2:

номзади илмҳои ҳукуқшиносӣ,

Бухориева С.М.

Сардори шуъбаи ҳукуқ ва кор бо

кадрҳои Кумитаи кор бо занон ва

оилаи назди Ҳукумати

Ҷумҳурии Тоҷикистон

Имзохоро тасдиқ мекунам:

Сардори РК ва КМ ДМТ

Тавқиев Э.Ш.

«19» 10 с. 2022

